

MENTÁLNE POSTIHNUTIE

Mentálna retardácia /retardácia intelektového vývinu je postihnutie, pri ktorom z rôznych príčin dochádza k zníženiu rozumových schopností, zastaveniu, oneskoreniu alebo nedokončeniu vývinu intelektu. Podľa toho, do akého stupňa je intelekt znížený, hovoríme o ľahkej, stredne ťažkej, ťažkej a hlbokjej mentálnej zaostalosti – retardácii.

Stupeň zaostalosti sa meria pomocou inteligenčných testov a výsledok sa vyjadruje tzv. inteligenčným kvocientom – IQ. Hodnoty tohto kvocientu sú vyjadrené číslom, ktoré stanovuje jednotne pre celý svet Svetová zdravotnícka organizácia WHO v Ženeve a sú uverejnené v tzv. Medzinárodnej klasifikácii chorôb (aktuálne platí od r.1992 10.revízia tejto klasifikácie).

MENTÁLNA RETARDÁCIA – STUPNE POSTIHNUTIA

Ľahká mentálna retardácia (IQ 69 – 50) – najmenej závažné postihnutie. Do 3 rokov veku dieťaťa je postihnutie ťažšie rozpoznateľné, môžu nastať len mierne problémy – zaostávanie v psychomotorickom vývine, oneskorený vývin reči, či problémy so sebaobslužnými činnosťami. V školskom veku je však odlišnosť zreteľnejšia a dieťa nezvláda nároky, ktoré sú naň kladené. Väčšina ľudí s týmto typom postihnutia neskôr dosiahne úplnú nezávislosť v starostlivosti o seba, v praktických zručnostiach, i keď vývin je u nich v porovnaní s normou pomalší.

Stredná mentálna retardáciu (IQ 49 – 35) – postihnutie zodpovedá mentálnemu veku 6 – 9 rokov. U dieťaťa býva oneskorenie zjavné už v dojčenskom veku. Oneskoruje sa vývin motorických zručností, hlavne reč, i keď si dokáže osvojiť základy dorozumievania sa. Ľuďom so strednou mentálnou retardáciou sa len zriedkakedy podarí žiť samostatne.

Ťažká mentálna retardáciu (IQ 34 – 20) – tento typ zodpovedá mentálnemu veku 3 – 6 rokov, čo je zjavné už pri narodení. Často sa pridružia iné postihnutia. Väčšina detí sa naučí len pár slov. Pri kvalitnej starostlivosti sa môžu rozvinúť aspoň základné schopnosti.

Hlboká mentálna retardáciu (IQ je pod 20) – typ postihnutia, keď človek nedosiahne mentálny vek viac ako 3 roky. Dieťa je najčastejšie imobilné, nedokáže si osvojiť reč, ani jej porozumieť. Takéto dieťa vyžaduje neustálu pomoc a starostlivosť opatrovateľa.

AKÉ SÚ PRÍČINY VZNIKU MENTÁLNEJ RETARDÁCIE ?

Najčastejšie príčiny mentálneho postihnutia sú zhrnuté v nasledujúcich oblastiach.

1. Mentálne postihnutie je podmienené pôsobením teratogénnych vplyvov **v prenatalnom období**. Ide o rôzne faktory, ktoré poškodzujú normálny vývin plodu v období tehotenstva. Konkrétne to môžu byť fyzikálne, chemické a biologické vplyvy (napr. poškodenie plodu počas ťažkého pôrodu, vplyvom nedostatku kyslíka, infekčného ochorenia u matky počas raného tehotenstva – nebezpečná je napr. rubeola, či toxoplazma)
2. Mentálne postihnutie môže byť podmienené aj vrodenými faktormi – dedičné faktory majú svoj pôvod pred počatím, dedíme ich od svojich predkov. Chromozómové aberácie sú náhodné a vznikajú **v čase počatia**. Takže mentálne postihnutie môže vzniknúť kvôli poruche v štruktúre, alebo vo funkcii genetického aparátu (chromozómová porucha – napr. Downov syndróm).
3. Mentálne postihnutie, ktoré vzniká na základe **postnatálneho poškodenia mozgu** – narušenie rozvoja rozumových schopností – napr. po poškodení CNS, alebo prekonaní meningitídy v ranom detstve.
4. Existuje aj tzv. **sociálne podmienená mentálna retardácia**, ktorá vzniká na základe nedostatočných, dlhodobo nevhodných sociálnych, výchovných a kultúrnych podmienok.

Ako Vám môžeme pomôcť?

Rodič, ktorý má podozrenie, že vývin intelektových schopností jeho dieťaťa nezodpovedá celkom bežnému štandardu, by mal čo najskôr vyhľadať odbornú pomoc. Čím skôr sa začne s terapiou, tým je väčšia pravdepodobnosť, že dieťa bude úspešne napredovať, samozrejme, v rámci svojich možností. Dieťa sa môže lepšie socializovať, či učiť novým

zručnostiam. V terapii spolupracuje odborný tím – lekár, psychológ, špeciálny pedagóg, rehabilitačný pracovník, asistent učiteľa.

Psychológ poradenského centra pomocou testov zhodnotí mentálny vek dieťaťa a odborne rodičovi poradí, ako čo najlepšie a najúčinnejšie rozvíjať schopnosti dieťaťa do maximálnej miery. Intelektové schopnosti sa vplyvom cvičení, učenia či rehabilitácie môžu časom meniť, aj zlepšiť. Špeciálny pedagóg po odbornej diagnostike poradí, ako ďalej postupovať vo vzdelávaní dieťaťa a spolu so školským zariadením nastaví efektívny individuálny vzdelávací program.

ŠPECIFIKÁ VO VZDELÁVANÍ MENTÁLNE POSTIHNUTÉHO DIEŤATA

Dieťa s mentálnym postihnutím sa môže vzdelávať:

- **v špeciálnej škole** pre žiakov s mentálnym postihnutím (tu má dieťa do vzdelávania automaticky zaradené jemu potrebné špecifické predmety podľa stupňa mentálneho postihnutia)
- **v špeciálnej triede** pre žiakov s mentálnym postihnutím, zriadenej v bežnej škole (ak škola má takúto triedu zriadenú)
- **v každej bežnej škole formou školskej integrácie**, ak škola dokáže vytvoriť na vzdelávanie konkrétneho žiaka primerané, jemu potrebné podmienky (podmienkou je, že škola musí mať školského špeciálneho pedagóga)

Pri vzdelávaní dieťaťa s mentálnym postihnutím je vždy dôležitá a rozhodujúca najmä aktuálna úroveň jeho intelektu - teda či sa jedná o ľahký, stredný, ťažký alebo hlboký stupeň mentálneho postihnutia. Z toho potom vychádza nastavenie vzdelávacieho programu, podľa ktorého sa bude dieťa vzdelávať.

- vzdelávanie podľa **Variant A** – vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia pre primárne vzdelávanie

- vzdelávanie podľa **Variant B** – vzdelávací program pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia pre primárne vzdelávanie
- vzdelávanie podľa **Variant C** – vzdelávací program pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia pre primárne vzdelávanie

Ukončením posledného ročníka ZŠ žiaci s MP **nadobúdajú primárne vzdelanie** - nie nižšie sekundárne, ako ostatní bežní žiaci základnej školy. Preto v ďalšom vzdelávaní **nemôžu pokračovať** - a to ani formou integrácie - v bežných stredných školách, pretože v týchto je predpokladom prijatia už nadobudnuté nižšie stredné vzdelanie. Žiaci s mentálnym postihnutím môžu však pokračovať vo svojej ďalšej profesionálnej príprave vzdelávaním v špeciálnom odbornom učilišti, alebo v praktickej škole.

- **Špeciálne odborné učilište** – poskytuje odbornú prípravu na výkon nenáročných pracovných činností a žiaci sa uplatnia v ďalšom bežnom živote na pozíciách pomocných kvalifikovaných pracovných síl. Môže mať aj prípravný ročník, v ktorom sa žiak vyprofiluje na určitý učebný odbor.
- **Praktická škola** – poskytuje prípravu na jednoduché pracovné činnosti, pripravuje na život v rodine, učí práce v domácnosti, učí sebaobsluhy, zaučí žiakov tak, aby mohli vykonávať jednoduché pracovné činnosti zväčša pod dohľadom inej osoby.

Spracovala: Mgr. Marta Peterová
špeciálny pedagóg SCŠPP Topoľčany